2020

دترانسپورټ اقتصادي گټې

کال : 1399

لیکونکي : نامزد پوهنیار عثمان غني زابلی

پوهنتون: زابل میرویس خان نیکه د لوړو زده کړو مؤسسه

پوهنځی : اقتصاد

سریزه

انسان په ځمکه کي د الله ج له طرفه یو اشرف المخلوق او د الله ج له لوري خلیفه دي ، انسان ته درناوي د انسانیت له اصولو څخه بولو ، خو دا اصول بیا د اسلام په مبارک دین کي تر ټولو غوره تشریح سوي دي، انسان باید د ژوند چاري په ډیره کامیابی سره سرته ورسوي، یو مسلمان باید په نړي کي د الله ج د فرمانبرداري درلودلو په ویاړ باید د نړي یو پرمختللي انسان وي ، که چیرته ټولنه وي نو یوه پرمختللي ټولنه باید ویاد سي، اقتصاد دانسان په ژ،ند کي یوه مهمه موضوع ده چي باید اقتصادي فعالیتونه ترسره سي، نو انسانان په پاشلي ډول په نړي کي شتون لري ، چي د خپل ضروریاتو درفع کولو لپاره توکو ته ضرورت لري ، د توکو د یوځای څخه بل ځای ته رسولو لپاره ترانسپورت ته ضرورت لري، او ترانسپورت د اقتصاد په مخته وړلو کي مهم لرول لري، په دي کتاب کي پر دي خبري کوو ، چي ترانسپورت په اقتصاد کي څومره مهم دي او همدارنگه دا به هم بیان کړو چي ترانسپورت په کومو طریقو سرته رسیږي، کومه ترانسپورتي وسیله د کوم کار سرته رسولو لپاره غوره ده ؟

په درنښت

عثمان غني زابلي

لومړی فصل

د حمـــــل ونقـــــل وســـــايل:

پـه پخـوا وختونـو کـې د اموالـو پـه انتقـال کـې زيـات مشـکلات موجـود و. سـوداګرو بـه پـه اوښـانو او اسـونو او نـورو حيوانـاتو بانـدي اجنـاس او امـوال د يـو ځـای څخـه بـل ځـای تـه انتقـالول .د بحـري کښـتيو او بادبـاني کښـتيو څخـه هـم اسـتفاده کولـه .چـي اکـثره وخـت بـه د بـاد لپـاره انتظـار وو .د حمـل او نقـل دغـه وسـايل نـه يـوازي دا چـي ډيـر ورو وو ،بلکـه غـيري محفـوظ هـم وو. نـو پـه همـدي وجـه امـوال د يـو ځـای څخـه بـل ځـای تـه پـه اسـانی سره نسـوای منتقـل کيـدلي .نـو همـدا وجـه وه چـي د نـړۍ هيوادونـو بـه يـو د بـل سره د قحطـي او مصـيبت پـه وخـت کـې هـيڅ مرسـته او کومـک نسيـ کـولای .مګـر د سـائنس او تکنـالو ژي پـه پرمختـګ سره نـه يـوازي داجناسـو پـه تـولید کـې زيـاتوالی راغـلي، بلکـي دتللـو راتللـو او حمـل او نقـل نـوي نـوي وسايـــل رامـنځ تـه شـول . چـي د حمـل او نقـل پـه سـاحه کـې لـوي بـدلون رامـنځ تـه سـو. پـه اول وختونـو کـې بـه د څـو سـو ميلـو لپـاره بـه پـه ورځـــو ورځـــو مـــزل کيـــدلو .مګـر اوس د حمـل او نقـل دومـره ګړنـدۍ وسـيلي ايجـاد شـوي چـي هـم هغـه فاصـلي پـه ډيـر کـــم وخـت (څـو ساعـــتو) کـې طـــي کـــوي .چـي همدغـه د حمـل او نقـل وسـيلو ټولـه نـړۍ د يـو کـلي پـه شـکل سره وصـل کـړي . د حمـل او نقـل نـوي وسـايلو پـه وجـه انسـان ددي قابـل سـو . چـــي د حـــمل او نـــقـــل پـــه مخـــکي ټـــول خـــنډونـــه لـــه منځـــه يـــوسي .اوس د توليد کوونکـو او مصرف کوونکـو تـر مـنځ فاصله لـه منځـه تللي کـوم اجنـاس چـي دنـړي پـه هـر هيـواد کـې توليـديږي هغـه سـيمو تـه چـي ضرورت ورتـه وي پـه اسـانی سره لـــيـــږدول کيـږي. د همـدي لپـاره موجـوده دورکـې د حمـل او نقـل وسـايل د يـو هيـواد پـه صـنعت ، تجـارت ، او اقتصادي انکشاف او پرمختګ کې مهم رول اجرا کوي

د غـــوره ترانســـپورټ ځـــانګـــړتيـــاوي:

غـــوره تـــرانسپورت لانـــدي ځـــــانـــګـــړتـــيـــاوي لـــري

۱- محفـوظ : دحمـل او نقـل د وسـايلو يـوه ځانګرتيـا دا ده چـي اجنـاس او امـوال د يـو ځـای څخـه بل ځای ته په اسانۍ او چټکۍ سره رسول کـيـږي .

۲- مســـترح : د حمـل او نقـل وسـايلو دوهمـه ځانګړينـه دا ده چـي انسـانان پـه ارام او مسـتريح ډول سره ديو ځای څخه بل ځای ته سفر کولي شي او په ستونزو کې کموالی راغلی .

۳- سرعـــت : د حمـل او نقـل وسـايل نـه يـوازي دا چـي محفـوظ وي بلکـي تيـز رفتار(بـا سرعتـه) بايـد هـم وي پـه موجـوده وخـت کـې زيـات اهميـت لـري نـو ددي لپـاره ضروري ده چـي د اموالـو

او اجناسو د انتقال په تیزی او سرعت سره صورت ونیسي .چې دا د تجارت پراختیا لپاره ضروري دي.

٤-ارزان : د حمل او نقل وسایلو یو خاصیت دا دي چې باید ډیر ارزان وي چې مستهلکینو ته تولید شوي اموال او اجناس په کم قیمت سره ورسیږي چې مستهلکینو ته د اجناسو په بیه کې یوه بله ځانګړنه بلل کیږي.

٥-هر وخت جاري وي : ښه حمل او نقل هغه دي چې هر وخت جاري وي او په هغه کې خنډونه نه وي، تر څو کارو بار پرمختګ وکړي .چې ددي ځانګړتیاوو څخه موخه متواتر او دوقفي څخه پرته حرکت دي چې په نني عصر کي په زیاته پیمانه تر سترګو کیږي .

د ترانسپورت ډولونه:

(الف) : د وچې ترانسپورت

(ب) : د اوبو (بحري) ترانسپورت

(ج) : هوایي (فضایي) ترانسپورت

لمړي: د ځمکنی ترانسپورت ډولونه :

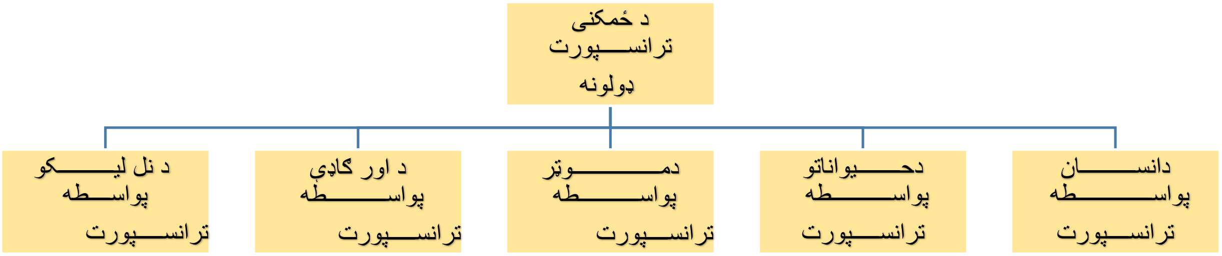

پـورتني شـكل د ځمكنـی ترانسـپورت هغـه ډولونـه دي چـي د نـړۍ پـه هيوادونـو كـې پـه زياتـه كچـه تـر سـتر گـو كيـږي . او پـه ورځنـي ژوندانـه كـې انسـانان د هغـو څخـه گټـې اخـلي . دغـه ترانسـپورت چـه پورتـه ذكـر شـوي دي د انسـانانو او توليـدي اموالـو پـه حمـل او نقـل كـې پكـار وړل كيـږي .كيـداي شي پـه ځنيـو وروسـته پـاتي هيوادونـو كښـې د ځمكنـی ترانسـپورت ټـول ډولونـه موجـود نـه وي .لكـه زمـوږ پـه گـران هيـواد افغانسـتان كښـې چـې د اور گـاډي ترانسـپورت او نـل ليكـو پواسـطه ترانسـپورت شـتون نـه لـري .مگـر د نـړۍ پـه پرمختللـو هيوادونـو كـې دغـه ترانسـپورت ټول ډولونه تر سترگو كيږي او په ورځني ژوندانه كې ترې گټه اخستل كيږي .

((الـف)) - انســان

هغـه اشـخاص چـي امـوال او اجنـاس د يـو ځـای څخـه بـل ځـای تـه انتقـال وي هغـه تـه جـوالی (قـلي) وايـي . پـه ابتـدا كـې جـوالی داجناسـو او اموالوپـه انتقـال كـې بنيـادي اهميـت درلـود. نـن ورځ هـم پـه نـړۍ كـې داسي هيوادونـه شـته چـي د بـاربرداري كـار جـوالی كـوي مـثلا پـه چـين او جاپان كې ځيني داسي ځنگلونه شته چيرته چي د باربرداري يوازځيني ذريعه جوالی دی .

پـه ښـارونو كـې چيرتـه چـي د حمـل او نقـل بي شـماره وسـائل موجـود دي . مگـر بيـا هـم پـه اورگـاډي كـې د اموالـو او اجناسـو د بـارولو او ښـكته كولـو لپـاره د انسـانانو څخـه كـار اخسـتل كيـږ ي . كـه چـيري امـوال او ا جنـاس لـږ وي او نـږدي ځـای تـه انتقـالول وي نـو دهغـه لپـاره جـوالی بهترينـه وسـيله ده ځكـه چـي پـه دې طريقـه كـې نـه يـوازي دا چـي امـوال زر رسـيږي بلكـه مصرف پـري هـم كـم راځـي جـوالی چـي كـوم امـوال انتقـال وي هغـه د وزن لـه مخـي هـم دومـره كـم نـه وي .پـه افغانسـتان كـې يـو عـام مـزدور تقريبـا د (۱۰۰) كلـو گرامـو څخـه تـر (۱۵۰) كلـو گرامـه پـوري وزن په اسانی سره پورته كولي سي .

كله چي سامان دجوالی پواسطه انتقاليږي نو هغه ته يو كتاب وركول كيږي چي په هغه كي

لانـــــــــــــدي خـــــــــــــبري ليكـــــــــــــل شـــــــــــــوي وي

۱- تـــــــاريـــــــخ

۲- دســـــــامــــــان تـفصيل

۳- د وصــــــول كـونكـي نوم

۴- د مـزدور (جـوالی) نـــــــــو م

كلـه چـي امـوال مربوطـه كـــس تـه ورسـيږي نـو هغـه پـه دې كـتـــاب كـې امضـاء كـــوي .او بايـد هـير نكـړو چـي انسـانان د حمـل او نقـل د ذريعـي پـه ډول د انسـانانو د پيدايښـت سره جوخـت رامنځتـه شـوي .چـي لا حيوانـات د انسـانانو پواسـطه اهـلي شـوي نـه ؤ.او يـا پـه هغـه

وختونـو کـې چـې ترانسـپورتي لاري نـه وي موجـودي او ترانسـپورتي نـور وسـائل موجـود نـه وو. رامنحته شوي پخپله انسانان دحمل او نقل ډیره ښه وسیله ګڼل کیده.

ګـــټــې

د انسان پواسطه د اموالو انـــــــتقال لا نـــــدي ګــــټــــــي لــــري .

۱- ددي قسم ترا نسپورت لپاره هیڅ قســــــــم لا رو جوړولو ضرورت نــــــــشه .

۲- پـه هغـه سـیمو کـې چـې هلتـه د حمـل او نقـل بلـه وسـیله نـه وي ، نـو هلتـه دا وسـیله پـه اسـانی سره کار کولي شي مثلا په ګڼ ځنګلو او غرنیو سیمو کې.

۳- په نږدي سیمو کې د لږو اموالو د انتقال لپاره دا بهترینه وسیله ده

٤- دا ډول ترانسـپورت د ځنـي کورنیـو د درآمـد وسـیله ده چـې کـورنی خـپلي اړتیـاوي لـه همدغـه لاري پوره کوي .

نـیمګـړ تیـــاوي

د انسان پواسطه د حمل او نقل په استعمال کې لاندي ستونزي لري

۱- د انسـاني ترانسـپورت پـه واسـطه د اموالـو انتقـال ډیـر بطـي او سسـت وي او ډیـر زیـات وخـت په بر کې نیسي

۲-څرنګـه چـې انسـان نشيـ کـولی چـې زیـــات وزن لرونکـي اجنـاس او امـوال پورتـه کـړي او د یو ځای څخه يي بل ځای ته انتقال کړي .

۳- ټـول انسـانان د دي کـار لپـاره جوګـه نـدي او کیـداي شي د دغـه عمـلي پـه تـر سره کولـو کـې جسماني ناورین رامنځ ته کړي .

((ب)) - د حیواناتو په واسطه ترانسپورت :

د نـړی پـه مختلفـو هیوادونـو کـې د اموالـو او اجناسـو د انتقـال لپـاره د حیوانـاتو څخـه هـم کـار اخسـتل کیـږي پـه حمـل او نقـل کـې د حیوانـاتو څخـه پـه لانـدي دوه طریقـو استفـــــاده کیـــــږي

۱- پـه لمـړی طریقـه کـې امـوال او اجنـاس د حیوانـاتو پـه مـلا بانـدي مسـتقیماً بـاریږي او بیـا مطلـوب ځای ته رسول کیږي او په مختلفو وسائلو لکه پړي ،پاران او نورو شیانو تړل کیږي

۲- پـه دوهمـه طریقـه کـې ګـاډی پـه حیوانـا تـو پسـې تـړل کیـږي او بیـا اجنـاس او امـــــوال پـــه ګـــــاډی کـــې بـاریـــږي .او پــــه دي ډول تـــــر څـــو ســــوو کلـــو ګرامــــــــه وزن انـــتـقـــالـولـــــی شي .او څو کیلو مترو پوري دغه انتقالات صورت مومي .

۳- د بـار وړلــو پــه دې طريقــه کــې هــم د هــيڅ قســم لارو جوړولــو تــه ضرورت نشــته او يــا ســړک جوړولو ته اړتياوي نه ليدل کيږي يوازې د پول نه شتون ځنې وخت خنډونه رامنځ ته کوي .
٤- پــه غرنيــو ســيمو کــې دا د انتقــال ډيــره بهترينــه وســيله ده .لــيکن پــه دې کــې نيمګړتيــا دا ده چــې اموال په لږ مقدار کې انتقاليږي . او وخت هــم پــکې زيات مصــرفيږي.

نــيمګــړتيا وې
۱- په لوړه پيمانه يا د ضرورت ډېر شيان په حيوا ناتو باندي نه شي انتقاليداى .
۲- ډيرې ليرې مصافي د حيواناتو پواسطه په لنډ وخت کې نه تر سره کيږي
۳- اموال په ټاکلي وخت نه رسيږي .
٤- ليرې منطقو او ځايونو ته د انتقال په وخت کې د اموالو د خرابيدو ويره شته .
۵- حيوانات يوه اندازه خوراکي توکو ته اړتيا لري .

((ج))- د موټــر په واسطه ترانسپورت
دغــه قســم ترانســپورت د مســافرو پــه ليږدونــه کــې همدارنګــه پــه لنــډو او ميانــه فاصــلو کــې د مــالونو پــه انتقــال کــې پــه کــار وړل کيــږي ددغــه ټرانســپورت د پرمختــګ او ترقــي راز دماشــينونو صــنعت او د نفتــو را ايســتل ګڼــل کيــږي پــه (۱۹۸٤م) کــال کــې پــه سرمايــه داري نــړۍ کــې(۳۰۰) ميلونــه ګړنــدي (تيزرفتــاره) مــوټر او ۹۰ميلونــه بــار وړونکــي موټرموجــود وو چــي زيــات شــميرددغو موټرونــو څخه په پرمختللو سرمايه دارو ملکونو کې موجوديت درلوده.
مــخ پــر ودې ملکونــو کــې مــوټري ټرانســپورت نسبت پرمختللــو ملکونــو تــه يــو پــه لســمه کــم وو پــه پــر مختللــو ملکونــو کــې د مــوټرو نــو تعــداد نسبت اشخاصــو تــه زيــات دی چــي هلتــه هــر دوه نفــرو څخه تر پنځو نفرو پــــــــــوري يو موټـــررسيږي
امــامخ پــرودې هيوادونــو کــې يــو مــوټر د ســلو څخــه تــر (۱۱۰۰) پــوري نفــرو پــوري رســيږي مــثلا پــه هندســتان کــې هــر(۷٦۰) کســانو تــه يــو موټررســيږي.د شــمال پــه لويــه وچــه کــې د نــورو ټولــو هيوادونــــو څخــــه د امريکــــا متحــــده ايــــالات او کانــــاډا يــــوه نمونــــه داتمــــو بيلايزيشــــن (دماشينيونوخــــاونــــدان) شمــــيــــرل کــــيده.د امريکــــا پــــه متحــــده ايــــالات کــــې زيــــات شــــمير ګړنــــدي مــــوټر چــــي (۱۱۸) ميلونــــه تــــه رســــيږي . او بــــاروړونکي موټرونــــه پــــه کــــې (۲۳) ميلونــــه موجــــود وو او پــــه جاپــــان کــــې دغــــه شــــميره دګړنــــدي موټرونــــو (۲۳) ميلونــــه او بــــاروړونکو موټرونــــو پــــه کــــې (۱۳) ميلونــــو تــــه رســــيږي .چــــي د موټرونــــو د درلــــودو لــــه مخــــي دوهــــم نمــــبر هيــــواد شــــميرل کيږي .
د لويــــديځي اروپــــا د هيوادونــــو څخــــه فرانســــه ، فــــدرالي المــــان ، ايټاليــــا او انګلســــتان د ډيــــرو موټرونــــو درلــــودونکي دي . همدارنګــــه ځينــــي انکشــــافي هيوادونــــه (د ترقــــي پــــه لورګــــام ايښــــودونکي

هیوادونــه) هــم یــو زیــات تعــداد مــوټر لــري د مثــال پــه ډول کویــت چــي دنــوي ترقــۍ پــه لــور یــو هیــواد شــمیرل کیــږي چــي هــر پنځــو کســانو تــه یــو ګړنــدی مــوټر رســیږي لــیکن ډیــر تعــداد ددغــو موټرونــو خاونــدان د نفتــو سرمایــه داران دي .دترانســپورتي موټرونــو پرمختــګ دمــوټرو زیــات تولیــد د سرکونــو د جوړیــدلو او د مــوټر و خــدماتي سیســتم (تیلــو ټــانکونو او د مــوټرو د جوړیــدلو ورکشاپونو) سره نه شیلیدونکي پیوند لري .

د سرکونــو عمــومي اوږدوالــی پــه (۱۹۸۰م) کــال کــې (۱۹) میلونــه کیلــو میــترو تــه رســیده . پــه داسي حــال کــې چــي د هغــه انــدازي دریمــه برخــه پــه شــمالي امریکــا او څلورمــه برخــه پــه غــر بي اروپــا کــې موجــود دي د سرکونــو اوږوالــی پــه جنــوبي امریکــا کــې تقریبــا څلــور برابــره د شــمالي امریکا څخه کم دي او په افریقا کې تقریبا څلور برابره د لودیځي اروپا څخه کم دي .

پــه دغــه انــدازه کــې د لویــو وچــو تــر مــنځ لاري ډیــر زیــات رول لوبــوي .چــي د هغــه څخــه یــوه لویــه لاره د بحــراطلس څخــه تــر بحــر الکاهــل پــوري او بلــه لویــه لار د لاتینــي امریکــا د صــحرا څخــه تیریــږي او افریقــا تــه رســیږي چــي ډیــر زیــات شــهرت یــي مونــدلي دی . د مــوټرو یــوه لویــه لاره چــي د اروپــا پــه لویــه وچــه کــې چــي شــمال د جنــوب سره وصــلوي او هــم بالتیــک ســواحل د جنــوبي اروپــا سره یــو ځــای کــوي د جوړیــدو پــه درشــل کــې ده یــوه نــوي لاره چــي (٦٤٠٠٠)کیلــو میــتره اوږدوالــی لــــري او د اســیـــــا پــنځـــلس هیـــــــوادونه سره یــو ځای کــوي د جــوړیدو پلان یي طرحه شوي دی.

پــه ډیــرو زیــاتو پرمختللــو هیوادونــو کــې مــوټري ټرانســپورت د مــالونو د حمــل او نقــل لــه مخــي ډیــر اهمیــت لــري د امریکــا پــه متحــده ایــالاتو او جمهــوري فــدرالي المــان کــې (1/5) څخــه تــر (1/4) حصيـــ پــوري او پــه انګلســتان کــې (4/5) حصيـــ پــه انــدازه د مــالونو د لیــږدوني کــار ددغــه ترانســپورت پــه واســطه تـــر سره کیـــږي د مــوټر ونــو د تعــداد محاســبه د في کیلــو میــتر پــه حســاب سره د سرکونــو د شــبکي پــه انــدا زه زیــاتیږي پــه انګلســتان کــې پــه دي وروســتیو شــل کلونــو کــې د موټروتعــداد یــو پــه دوه شــو اوس پــه هــر یــو کیلــو مــتر کــې تقریبــا (٦٠) مــوټرو تــه رســیږي .د مــوټرو د ترانســپورت رول د هغــه شــیانو پــه لیږدونــه کــې چــي واړه وي او یــا هغــه محصــولات چــي ژر خرابیــږي او خپــل خاصــیت د لاســه ورکــوي ډیــر زیــات دي د امریکــا پــه متحــده ایــالا تــو کــې (4/5) برخــي تــازه یــاد یخچــال (9/10) برخــي شــیر یــخ (3/4) برخــي رادیــو ګــاني ، تلویزونونــه ، د عکــاسي کمــري او (4/5) برخــه ګنــډل شــوي جــامي او قــالیني د مــوټري ترانســپورت پواســطه انتقــالوي او همدارنګــه پــه انګلســتان کــې (9/10) بــر خــي د مســافرینو د مــالونو انتقــال د مــوټري ترانســپورت پواســطه صــورت نیسيـــ . پــه پرمختللــو هیوادونــو کــې د شخصيـــ موټرونــو د تعــداد پــه کچــه کــې زیاتیدنــه ددغــه هیوادونــو پــه لویــو ښــارونو کــې د ښــار د هــوا د ککړیــدو ، د ډیــرو اوازونــو او د پــارکنګونو پــه زیاتیــدو سره پــه دغــه هیوادونــو کــې زیــاتو مشــکلاتو د رامنځتــه کیــدو ســبب وګرځیــد دغــي وضــعي پــه هغــه هیوادونــو کــې چــي زیــات مــوټر لــري لکــه امریکــا متحــده ایــالات ،کانــاډا ، لوکزامبــورک او جمهــوري فــدرالي المــان بانــدي ډیــره بــده اغیــزه وکــړه . چــي پــه نتیجــه کــې

یــوه نــوي پروســه د مــوټر جوړولــو شروع او داسي موټرونــه یــي جــوړ کــړل چي انجــن یــي وړوکــی ، بي لـــوګي او بي اوازه وو .ددي سره جوخـــت برقـــي مـــوټرو سره هـــم دلچســـپي زیاتـــه شـــوه . لـــیکن د برقــي مــوټــــرو تعــداد دومــره خـــاص د پــام وړ نـــه وو ځکـــه چــي پـــه ټــولـــه نــــــړۍ کـــي صـــــرف (۵۰۰۰۰) برقـــي موټرونــه موجــود وو. دمـــوټر ترانســـپورت چـــي د ترانســـپورت یـــو ډول دی د انســـانانو پـــه انتقـــال او همدارنګـــه د زراعتـــي تولیـــداتو پـــه انتقـــال او د تصـــدیوو اموالـــو پـــه انتقـــال کې ډیر اهم رول لري .

هغــه هیوادونــه چــي بحــري ترانســـپورت یـــا اور ګـــاډي ترانســـپورت نــه لــري نــو مــوټري ترانســـپورت مـــارکیټونو تـــه پـــه داخـــل او خـــارج کـــې یـــوازني وسیـــله ګڼـــل کیـــږي .زمــوږ پـــه ګـــران هیـــواد چـــي بحـــري ترانســـــپورت او اور ګـــــاډي ترانســـــپورت نـــــه لـــــري صـــــادرات او واردات ئي تقربـــاً (۹۰%) فیصـــده د موټري ترانسپورت پواسطه تر سره کیږي .

د موټري ترانسپورت ځانګړتیاوې :

- دترانســـپورت دغـــه ډول دبشرــــ پـــه ژوندانـــه کـــې ســـتره لاســـته راوړنـــه ګڼـــل کیـــږي او د اقتـــصادي نقطـــي نظـــره موټـــري تـــرانسپورت د مـــلي اقـــتـــصاد ټـــولـــو ستکـــوررونو پـــه ځـــانـګـــړي ډول د صـــنـــعت او زراعـــت پـــه ســـکـــتـــور کـــې د پـــــام وړ بـــدلـــونـــونـــــو ســـبـــب ګـــــرځـــیـــدلـــي .
- دغه ترانسپورت هـــم د مسافـــري او هـــم د بـــاربـــري په برخه کې کارول کیږي
- د دغـــه ترانســـپورت پـــه وسیـــلـــه اکـــثـــره واړه مـــالـــونـــه انـــتـــقـــالیږي او ددغـــه مالونوتـــــر مـــطلوبـــو ځایـــونـــو پـــوري د رسیدلـــو ډیـــره ښه وسیله ده .
- تـــر ټـــولـــو پـــه زړه پـــوري ځـــانـګـــړتـــیـــا یـــي دا ده چـــي اوس مـــهـــال د نـــړي اکـــثـــره خلـــک دغـــه تـــرانســـپـــورتي وسیـــلـــي تـــه لاس رســـۍ لـــــري او پـــه کـــمـــه ســـــر مـــایـــه هـــــر ســـړی کـــولـــــي شـــــي چـــــي یـــــو مـــــو تـــــر ولـــــري . آن پـــه ځـــنیـــو پـــرمـــختـــلـــلـــو هیوادونـــو کې د نـــفـــوسو پـــه انـــــډول مـــوټـــر مـــــوجـــــود دي .
- خـــو کـــلـــه نـــا کـــلـــه د موټـــرو د ســـون د مـــــوادو د نـــرخـــونـــو د جـــګـــــوالی او یـــا د هغـــوی پـــــه وسیلـــــه د چـــاپیـــریـــــال کـــــکـــــړوالی د دغـــــه ډول تـــــــرانسپورت پـــه اړه تـــشـــویشـــونـــه پیـــدا کـــوي چـــي لـــه همـــدي املـــه بشرـــ پـــه دي لټـــــه کـــې دي چـــــي

دموټرو لپاره د سون ارزانه او چاپيريال ته زيان نه منونکي ماده پيداکړي .

- مسافر د يوه ځای څخه بل ځای ته او د يو ښار څخه بل ښار ته په اسانی او لږ مصرف د موټري ترانسپورت پواسطه تگ او راتگ کولای شي .
- د موټري ترانسپورت اډي او تم ځايونه په هر ځای کي جوړيدی شي او د دريدو لپاره کم ځای نسي .
- په ښارونو ، بازارونو او جادو کې په اسانی سره د ځمکي په سر د سرکونو د پاسه حرکت کولائ شي ، چي نور ترانسپورت دغه غښتلتيا نه لري .

د موټري ترانسپورت گټي

موټري ترانسپورت لاندي گټي لري.

داسي سيمي چي هلته د تللو راتللو بله وسيله نه وي . نو موټري ترانسپورت بهترينه وسيله .چي په اسانی سره اموال سيمو ته رسولی شو که چيري دموټر ترانسپورت موجود نه وو نو انسانان به د زياتو مشکلا تو سره مخامخ وو .

- د اور گاډي ترانسپورت او هوايي ترانسپورت په نسبت د موټر ترانسپورت کمي سرمايي ته ضرورت لري .
- د اموالو او اجناسو په انتقال کې د نورو ترانسپورتونو په مقايسه په موټري ترانسپورت باندي کم مصرف راځي .
- د موټري ترانسپورت بل خاصيت دا دی چي سوداگر د اموالو اوا جناسوذخيري ته ضرورت نه لري .ځکه چي کله اموالو او

اجناسو ته ضروورت شي نو د فابریکي څخه يي راغواړي .

- د موټري ترانسپورت قيمت کم وي .نو هر سوداگر کولی شي چي د خپلو اموالو او اجناسو د انتقال لپاره موټر رانيسي.ليکن اورگاډي او هوايي جهاز اخستل ناممکن دي .
- سوداگر چي هر وخت وغواړي کولی شي چي خپل اموال او اجناس د يو ځای څخه بل ځای ته انتقال کړي ځکه چي ددي ترانسپورت لپاره د اورگاډي ترانسپورت په شان وخت ندی مقرر.
- د اورگاډي د پټلی په نسبت د سړک په جوړولو کم مصرف راځي
- د موټري ترانسپورت په واسطه اموال او اجناس مستيقاً خپل ځای ته رسول کيږي .

((د)) - د اور گاډي ترانسپورت

دغه ترانسپورت د پټلی په واسطه حرکت کوي ، او د لومړي ځل لپاره په (۱۸۰۲) ميلا دي کال دتميچارټ لخوا ايجاد شو .له دي څخه مخکي د(۱٦) ميلا د ي پيړی په اوږدو کي په انگلستان کي د ډبرو سکارو په کانونو کي د کتار په شکل استفاده کيدله او دا کتار به د آسونو په واسطه کشيده .له دي پخوا په يونان او روم کي مو جود و. نو ويلي شو چي اورگاډي لومړی ځل لپاره (۱۸۳۰م) کال په اوږدو کي ماجسترا ريواليول کي په کار پيل وکړ .او دغه مهال د اور گاډي سرعت په (۸۵) دقيقو کي (۱۲٤) کيلو متره واټن طي کاوه.

د لومړی ځل لپاره د هغه بار وړلو اندازه (۱۵۰) ټنو ته رسيده . او سل (۱۰۰) کاله وروسته دغه د بار اوچتولو اندازه (۵۰۰) ټنو ته ورسيده. او له دي څخه وروسته د اقتصادي انکشاف او تخنيکي پرمختگ په اساس په (۱۹) م پيړی کي د امريکا په متحده ايالا تو کي د اور گاډي يو نوی ماشين جوړ سو .چي ددغه ماشين وزن (۱۰۵) ټنو ته رسيده .او جگوالی يي (٤) متره و ، د بخار په ذريعه يي حرکت کولو چي دومره گټور او اقتصادي نه و،خو د وخت په تيريدو سره يو بل نوی ما شين منځته راغی چي دغه ماشين د تيلو په واسطه حرکت کاوه ،همدغه مهال چي نوي اختراعات منځته راغلل تخنيک او تکنالوژي پرمختگ وکړ .او د بخار ماشين له منځه ولاړ.د هغه ماشين ځای د تيلو ماشين ته پاتي شو.څه موده وروسته د عصري پرمختگ په اساس يو برقي ماشين منځ ته راغی چي د تيلو ځای يي ونيوه.اوس په زياتو پر مختللو هيوادونو کي برقي اورگاډي کار کوي او ددغي اورگاډي ښه والی نورو د تيلو او بخار اورگاډو ته زيات دي.

برقي ماشين نظر ډيزلي ماشين ته (۲,۵) ځله کم لگښت کو ي.او بل ښه والی يي دادي چي ډير کم وزن لري او دغه اور گاډي په هغه لارو حرکت کولای شي چي

هلته د اوبو موجودیت هم کم وي. دغه برقي ماشین نظر پخوانیو ته ډیر تیز دي او همدارنگه دغه ماشین په اوسنیو شرایطو کې د زیات اهمیت لرونکي دي او چاپیریال له چټلۍ څخه پاک ساتي .ددغه ماشین لرونکي اور گاډو څخه په هغو لارو کې استفاده کیږي چې په بریښنا سمبال وي.

او دغه سمبالي لاري په اروپا او متحده ایالاتو کې دي مگر ځني داسي هیوادونه شته چې د حمل او نقل له دغو وسایلو څخه بې برخي دي . هغه هیوادونه عبارت د دریمي نړۍ له هیوادونوڅخه دي .لکه اسیا (جنوبي او شرقي اسیا) او همدارنگه د افریقا لویه وچه. څرنگه چې په افغانستان کې د اور گاډي پټلۍ هم موجوده ده چې له حیراتانو پیل او تر مزار شریف رسیږي چې د انقلاب څخه دمخه (د روسانو د راتگ څخه دمخه) گټه اخیستل کیده.په اوسنیو ترانسپورتونو کې د اور گاډي ترانسپورت زیات ارزښت لري . د اورگاډي ترانسپورت د چلولو لپاره د اوسپني له پټلۍ گټه اخستل کیږي او هغه سیمي چې هواري وي په هغه کې د اور گاډي پټلۍ کم لگښت غواړي خو په هغوسیمو کې چې غرونه لري دا پټلۍ زیات لگښت غواړي. اوستونزي هم لري په کومو سیموکې چې دځمکوسطحه هواره وي په هغو کې داور گاډي اهمیت ډیر زیات دي او د سوداگریزو مالونو د انتقال لپاره ښه وسیله ده چې اموال او اجناس خپل ځای ته په کم لگښت او په اسانۍ سره رسوي. اور گاډی یو ماشین یا انجن لري چې دي انجن پسي ـ زیات بسونه تړل کیږي او د یو ماشین یا انجن په واسطه

کشـول کیـږي . او پـه دې ډول پـه ډیـر کـم لګښـت پـه زیاتـه پیمانـه خلـک او تجـاراتي امـوال د یـوه ځای څخه بل ځای ته انتقالوي .

د اور ګاډي ترانسپورت ځانګرتیاوي
١- د زیـات وزنـه مـــــــالـــــــو نـو د انـتـقـال لـپاره ښـه وسـیـلـه ده
٢- د مـــالــونـو او تـوکـــو په انتقـال کې تـا کـلـــي کـرایـه لـــــري .
٣- د ســـفر پــــر مـهـــال چـــي کــــوم مـالـونـــو تـــه تـــاوان رسیــــږي . ذمـه واري یـــي د اورګــــاډي د تـــرانسپورت په غـــــــاړه ده
٤- ډیـــــــــــرو لـــیـــــــــرو ســـیـمــــــــــو تـــــــــه د انـتـقـــــــــــال ښـــــه وسیـــلــــــه ده
٥ – د اورګــــــاډي په جـــوړولـو کې ډیـري پـا نـګـي اچوني ته ضرورت دي.
٦- د حـــمـــل او نـقـــل دغـــي وسیـلي څـخـه یـــوازي هغـه خلـــک ګـتـــه کـوي چـــي هلته د اورګــاډي پـتـلـی موجـــوده وي .
٧- دغــــــه وسیلـــــه په هـــــر مـــــو ســـــم کې د ګــــــتي وړ ده.
٨- په ځانګړو لارو او پټلیو حرکت کوي چي ترافیک ئي مزاهم کیدا ئ نشي .
٩- مسافرین په اور ګاډي کې د ویده کیدو په مهال د چیرکټونو خخه ګټه اخستلي شي .

د اور ګـــاډي ترانسپورت ګـــټــــي
١- کرایـــه کـــې بچـت : کــه چیـــري مـــــالونه د حـــــمل او نقـــل پـــه دغـــه و سیـــــله انـتـــقال شـــــي نـو پـــه کرایــــه کــــم لـــــګـــــښت راځـــي ځـــــــــکه چـــي د ډیـرو ډبـــو لـــپاره یـــــواځي یــــــــو انجـــــــــن استعمـــــالیږي.
٢- **دایــوه ســـا تـنـدو یـــه وسیــــــله ده** : بلـــه ګـتـــه یـــي دا ده چـــي د پیـــــــنبوامــــــکان پـــه کـې ډیـــر دی او کـــــه چـیري حـادثـــه واقـــع شـــي نــــــو مــــــال بــــیا هـم تـــــر ډیـــره حــــده مـحـفـوظ سـاتـــل کـــــیږ ي .
٣- د اعـــــتماد وړ وســـیله ده: د اورګــــــــاډي تــــرانسپـــــورت د مالونـــــو د انتقـــال لپـــاره د اعـتمــــاد وړ وسیلـــه ده .ځــکـــه چـــي پــــه لار کـــې د خرابـــیدو خـطـــر ډیــــر کـــــــم دي .

٤- په پراخوالی کې اسانتیاوي: یوه بله ګټه یې دا ده چې که چیري یو شی په ډیر زیات مقدار سره له یو ځای څخه بل ځای ته انتقالیږي.نو د اور

گـاډي لـه انـجــن سره زيـاتــي ډبــي تــړل کـــيږي .چــي پــه نـــــورو وسايـــــلو کــې دغــــه پــــراخـــوالـــی نشته.
٥- ټـا کلـــی وخــت او ټاکلـــي کـــرايه : د حـــمل او نـــقل دغــه وسيـــله پــه خـــپل وخـــت بانــدي حـــرکت کـــوي او ټاکلـــي کـــرايه لـــري ســـوداگرو تـــه معلــــومات کـــيږي چـــي په څـــومره وخـت او څـومره کـــرايه نومـــوړي مال ته رســيږي.

د اور گـــاډي تـــرانســپـورت نيـمگړتيـاوي

د اور گاډي تـرانسپورت لا ندي نيمگړتياوي لري

١- پــه لښــگت کــې زيــاتوالی: داور گـــاډي ستيشــن تـــه د مـــال وړل او راوړل دمـــوټراو نـــورو وســـايلو پـــه واســطه کيـــږي .چـــي زيـــات لگښــت تــه ضرورت لـــري کـــوم چـــي د حمـــل او نقـــل وســايلو کـــې زياتوالی منځته راوړي .
٢- کـــوچنی ســـيمي ددي اســـانتياوو څخــه بي برخـــي دي . ځکــه چـــي د اور گـــاډي پټلـــی ټولـــو لويـــو ښارونو پوري تړلي دي ځکه هر کلي او بانډي ته دپټلی غـــزول امـــکان نلـــري
٣- د مـــال د ناوختــه رســيدو امکـــان : پــه ځينــو وختونــو کــي د مـــال د ناوختـــه رســيدو امکـــان زيـــات وي ځکـــه چـــي اورگـــاډی زيـــاتي ډبي لـــري .چـــي د خرابيـــدو پـــه صـــورت کـــې مـــال نــــاوخته رسيږي . او يا د بـل اورگـــاډي سره د کـــراس کيـــدو په صورت کې نـــاوخته کـــيږي.
٤- زياتـــه سرمايـــه : د اورگـــاډي پـــه جوړولـــو او د پټلـــی غزولـــو کـــې زيـــاتي سرمـــايي تـــه ضرورت ليـــدل کيـــږي . او پـــرمــــــختيايي هيوادونـــه نشيـــ کـــولا ي چـــي دغـــه ساحــــــه سرمايـــه گـــــــــذاري وکړي .
٥- د مـــال د خرابيـــدو ويـــره : کلــه چـــي مالونـــه پـــه اورگـــاډي کـــې اچـــول کيـــږي او يـــا ورڅخـــه بيرتـــه راکـــوزيږي نـــو کـــارگران پـــه دغـــه وخـــت کـــي اختيـــاط نـــه کـــوي نـــو د نـــازکو مـــالونو د خرابيـــدو ســـبب گرځي .

د موټر ترانسپورت او اورګاډي ترانسپورت تر منځ.توپيرونه

ګڼه	توپير	دموټرترانسپورت	اورګاډي ترانسپورت
۱	سـړک جوړول	لا ريـو ، بسـونه، بـاربري ، لپـاره نـه يـوازي دا چـي پـه امکـان سره جـوړيږي بلکـې لګښـت هم ورباندي کم راځي	د اورګـاډي د پټلـۍ جـوړول ډيـر سـتونزمن کـار دي او لګښـت پـري هـم زيـات راځـي پـه غرنيـو او شګلنوسـيمو کـې غځـول نـاممکن دي
۲	ټاکـل شـوی وخت	د مـوټرو ترانسـپورت لپـاره وخت نه دی ټاکل شوي.	داورګـاډي درسـيدواوروانيدولپاره وخـت ټاکل شوی دي
۳	د توکـو خرنګـوالـ ی	هغـه تـوکي چـي ثابـت نـه وي لکـه ميـوي ، ترکـاري ، او داسي نـور وړلـو لپـاره دمـوټر ترانسـپورت ښـه وسـيله ده.	دثـابتو شـيانو د وړولـو لپـاره اور ګاډي ترانسپورت ښه وسيله ده.
٤	واټـن (فاصـله)	د لـږ مـال او کمـي فاصـلي د ليږدولـو لپـاره د مـوټر ترانسپورت ګټور دي	د لـري واټـن او زيـات وزن د انتقـال لپـاره د اور ګـاډي ترانسپورت مناسبه وسيله ده

۵	پــه مســـــتقیم ډول حــر کـــت	پــه ټــر ک او ویگــن کــې مـــال پـــه مســـتقیم ډول بــاریږي او خپــل منــزل تــه رسیږي.	پــه اورگـــاډي کـــې مـــال اول پـــه ستیشــن کــې ښــکته کیـږي او بیـا پــه مــوټرو او لاریــو کــې خپــل منــزل تــه رسیږي
۶	کــرایــه	د مــوټرو کرایــه مقــرره نــه وي.بلکـــي د وخـــت پـــه تعین سره ټاکل کیږي	د اورگـــاډي ترانســـــپورت کرایـــه مقـــره وي.او ســـوداگر تـــه معلومـــه وي چـــي څـــومره لگښـــت وربانـــدي راځي
۷	د نقصـــان ذمـــه واري	د ســـفر پـــر مهـــال د مـــوټر څښـــتن د مـــال د نقصـــان ذمه وار نه وي.	پـــه اورگـــاډي کـــي د مـــال نقصـــان د مسول شخص په غاړه وي.

((هـ)) - د نل لیکو پذریعه ترانسپورت

نـــل لیکـــي هـــم د ترانســـپورت یـــو مهـــم جـــز تشـــکیلوي چـــي ددي پـــه ذریعـــه سره د انـــرژي قـــواوي (نفـــت ،تیـــل ،او گـــاز) د یـــو ځـــای څخـــه بـــل ځـــای تـــه د خرڅـــولاو لپـــاره او یـــا هـــم هغـــو ځـــایونو تـــه چي نوموړي قوه په مصرف رسیږي انتقالیږي .

لکــه څرنگــه چــي اکــثره د انــرژي د قــوي داســتخراج منــابع او ځــن ځایونــه ،تصــفیه خــاني یــو د بــل څخــه پــه لــري فاصــله کــې موقعیــت لــري نــو د همــدي نــل لیکــو پواســطه د اســتخراج منابع لــوموړی لــه تصـــفیه خـــانو سره وصـــل او وروســـته لـــه دي چـــي لازمـــي مراحـــل د پروســـس پـــري اجـــرا شي .هغـــو ځـــایونو ښـــارونو او کارخـــانو تـــه چـــي نومـــوړي انـــرژي پکـــي کـــارول کیـــږي انتقـــالیږي .نـــل لیکـــي نـــه یـــوازي داچـــي پـــه داخـــل د ملـــک کـــې د انـــرژي دانتقـــال یـــوه بهـــتره اقتصـــادي او محفوظـــه وســـیله ده .بلکـــې د ملکونـــو تـــر منـــځ د انـــرژي د تجـــارت پـــه برخـــه کـــې هـــم مهـــم او اســـاسي رول لوبـــوي .زمـــوږ گـــران هیـــواد افغانســـتان کـــې هـــم ددي ډول ترانســـپورت نمونـــه وجـــود لـــري چـــي د هغـــه پـــه ذریعـــه د شـــبرغان طبعـــي گـــاز د مزارشریـــف ښـــار دکـــود و بـــرق فـــابریکي تـــه انتقـــالوي .پـــه ابتـــدا کـــې کلـــه چـــي د شـــبرغان د طبعـــي گـــازو منبـــع د شـــوروي اتحـــاد لخـــوا د دولـــت پـــه موافقـــه کشـــف او اســـتخراج تـــه امـــاده شـــول .نـــو د نومـــوړو گـــاز و زیاتـــه برخـــه پـــه ډیـــر ټیـــټ قیمـــت سره شـــوروي اتحـــاد تـــه صـــادریدل پـــداسي حـــال کـــې چـــي شـــوروي اتحـــاد پـــه خپلـــه د طبعـــي گـــاز وســـیع او پراخـــه منـــابع لـــرلي او نـــورو

ملکونو ته به يي په لوړ قيمت سره صادرول .بالاخره د سياسي تحولاتو په نتيجه کې د نوموړو گاز پايپ لا ئن قطع او په شوري اتحاد باندي گاز بند شول.

د نل ليکو گټې

◄ نل ليکي تر ډيره حده د نفتو او گازو د انتقال لپاره استعماليږي . خو اوس مهال د دغو نل ليکو په وسيله ډول ډول مواد په مختلفو طريقو انتقاليږي .

◄ د انتقال ډيره محفوظه او ارزانه لاره او دچاپيريال پاک ساتلو له پلوه مناسبه لار گڼل کيږي.

◄ نل ليکي د حمل او نقل د اعتماد وړ وسيله ده او يوازينی وسيله ده چي د موسمي حالاتو څخه نه متاثره کيږي .

◄ نل ليکي د حمل او نقل تيزه (باسرعته) وسيله ده او په دې سره مايع اجناس او گاز په اسانی سره د يو ځای څخه بل ځای ته انتقاليدائ شي.

◄ نل ليکي په اسانی سره غځيدلی شي او ددي لپاره د هيڅ قيسم لارو او سرکونو جوړولو ضرورت نشته.

دوهم فصل

د حمل او نقل وسايلو انتخاب

لکه څرنگه چي پوهيږو د بار او وړني وسيلي بيلا بيل ډولونه لري .او له هغوی څخه يي هر يو ځانگړي ښيگڼې لري .نو په دې اساس د حمل او نقل د وسايلو انتخابول او هغه خبري چي مخکې يادې شوي بايد په ذهن کې وي چي ځيني يي په لا ندې ډول د ي .

۱- کرايه : کله چي يو سوداگر له يو ځای څخه بل ځای ته مال وړي نو لومړی فکر کوي چي مال د کومي ذريعې په واسطه انتقال کړي .نو سوداگر بايد هغه وسيله انتخاب کړي چي کم لگښت ولري . نه دا چي داسي وسيله غوره کړي چي زيات لگښت پري راشي .په دې خاطر چي نه يوازي دا چي زيات لگښت پري راځي بلکي گټه يي هم کميږي .

۲- رفتار : له يو ځای څخه بل ځای ته د مال انتقال کي رفتار هم په نظر کې نيول کيږي د کومو شيانو چي د لمنځه تلو امکان زيات وي بايد په سرعت سره انتقال شي . او له تيز رفتاره

وسـيلو څخـه ګټـه واخسـتل شي کـه څـه هـم لګښـت پـري زيـات راځـي .او هغـه شـيان چـي ثابـت وي نو بايد کم مصرفه او سستو و سيلو په ذريعه نقل شي

٣- د مـال سـاتنه : داموالـو د ليږدولـو پـه وخـت کـې د مـال حفاظـت او سـاتنه هـم پـه نظـر کـې ونيـول شي ځکـه کـه چـيري پـه لار کـې مـال يـا توکـو تـه کـوم نقصـان ورسـيږي نـو سـوداګر د زيـات تـاوان سره مخـامخ کيـږي . نولـه همـدي کبلـه سـوداګر بايـدداسي وسـيله غـوره کـړي چـي د مـال سـاتنه يي وشي .

٤- پـه وخـت رسـيدل : سـوداګرباید د خپلـو مـالونو د وړني لپـاره داسي وسـيله غـوره کـړي چـي هغه وغواړي مال د رسيدو ځای ته په خپل ټاکلي وخت ورسوي .او په لاره کې ځنډ نه شي .

د کاروبار د پرمختګ لپاره د ځمکنی ترانسپورت اهميت

د يـو هيـواد پـه وده کـې ځمکنـی ترانسـپورت زيـات اهميـت لـري پـه هغـه هيوادونـو کـې چـي د حمـل او نقـل وسـيلي يـي تيزرفتـاره وي پـه همغـه انـدازه لـه اقتصـادي او سـياسي پلـوه مخکـي تلـلي وي . خـام مـواد کارخـانو تـه او توليـد شـوي شـيان مسـتهلکينو تـه پـه خپـل وخـت رسـوي . لانـدي ټکي د کاروبار په اهميت کې زيات رول لري .

♥ انکشـاف (وده) : کـه ديـو هيـواد انکشـاف کـرني يـا صـنعت پـوري تړلـی وي . نـو د مـالونو پـه انتقال کې ترانسپورت زيات اهميت لري.

♥ پـه تقاضـا (غوښـتنه) کـې زيـاتوالی : څـومره چـي توليـد شـو مـالونو تـه د مسـتهليکنو زياتـه تقاضـا وي پـه همغـه انـدازه نومـوړو سـيمو او بـازارونو تـه د توکـو رسـول اړيـن دي چـي ترانسـپورت په دي ساحه کې زيات اهميت لري .

♥ د خـامو مـوادو رسـول : دا چـي خـام مـواد توليـدي کارخـانو تـه رسـول ضروري دي ، کـه چـيري لـه مـوږ سره تيـز رفتـاره وسـيلي موجـودي نـه وي نـو مـوږ پـه اسـا نـی سره خـام مـواد کارخـانو ، او توليد شوي توکي مستهلکينو ته نه شو رسولی .

♥ د توليـد شـويو شـيانو انتقـال : د بـار او وړني دغـه وسـيلي پـه سـوداګري کـې ځـانګړي اهميـت لـري .کـه داخـلي سـوداګري وي او کـه بـين المللـي سـوداګري وي نـو لـه همـدي وجهـي لـه يـو ځای څخه بل ځای ته د مال انتقال په اسانی سره صورت مومي

د طبعـي زيرمـو څخـه ګټـه : د بـار وړني د وسـايلو پـه موجوديـت کـې مـوږ د طبعـي زيرمـو څخـه ښه ګټه اخستلای شو او په اسانی سره يي توليدي دستګاو ته رسولای شو .

پـه توليـد کـې زيـاتوالی : ځمکنـی ترانسـپورت د وړلـو او راوړلـو ښـه وسـيله ده .هغـه سـيمي چـي ځينـي امـوال او اجنـاس پـه کـې پـه کـم مقـدار پيـداکيږي او يـا نـه پيـدا کيـږي نـو د ځمکنـی

ترانسپورټ په وسیله کولي شو چي د ضرورت وړ اموال او اجناس نوموړي سیمو ته انتقال کړو.
د کار زمینه : د سوداګري په وده کې د کار او وړني وسیله ډیره مهمه ده د اموالو وړل او راوړل د یوي سیمي څخه بلي سیمي ، بازارونو او په دغه ساحه کې د وګړو استخدام د حمل او نقل په ذریعه کیږي .
د مزدورانو د کار ځای ته انتقال : په هغه سیمو کې چي د مزدورانو کار غوښتنه زیاته وي نو د ترانسپورت د وسیلو په ذریعه مزدوران انتقالیږي .
د اموالو د قیمتونو ټیټوالی : د اموالو د قیمتونو په ټیټوالي کې ترانسپورت ډیر مهم رول لوبوي . د تیز رفتاره ترانسپورټ په وسیله اموال په کم لګښت سره بازارونو ته په اسانی سره انتقالیږي .
د فی نفر په عاید کې زیاتوالی : د تیز رفتاره ترانسپورت په وسیله د یو هیواد په تولید کې زیاتوالی راځي چي د سړي سر په عاید کې هم زیاتوالی راځي
په نرخونو کې ثبات : د تیز رفتاره ترانسپورت په وسیله په تولیدي پروسه کې او دغوښتني په زیاتوالي سره د اموالو په نرخونو کې ثبات رامنځ ته کیږي .
♥ استخدام : د استخدام په برخه کې ارزښت لري ځکه یو شمیر زیات کسان په ترانسپورت کې په خدماتو بوخت وي او د ډیرو خلکو لپاره ئي د کار زمینه برا بره کړیده .

د ځمکني ترانسپورت اهمیت په ملي اقتصاد کې
څرنګه چي انسان یو اجتماعي حیوان (Social Animal) دي او هڅکله خپل ضرورتونه پخپله په انفرادي ډول نشي_ پوره کولای .نو ددي اړتیا پیدا کیږي تر څو د نورو انسانانو سره اړیکي پیدا کړي . نود همدغه ضرورت له امله د بشر_اړیکي نه یوازي دبشر_سره بلکي په طبیعت کې د ټولو موجودو منابعو او امکاناتو سره اړیني بریښي .
دکاناتو طبیعي جوړښت په خپله ددي تقاضا کوي چي انسانانو د خپلو اړتیاوو د رفع کولو لپاره له یوي سیمي څخه بلي سیمي ته په حرکت او د اجناسو په انتقالاتو لاس پوري کړي . ځکه بشر_د خپلو ضرورتو نو د پوره کولو په خاطر د ځان لپاره د اړینو (تولیدشوو) اجناسو د لاسته راوړلو په لټه کې وي چي د تولید لپاره ضروري تولیدي عوامل په طبیعت کې په پراګنده ډول پراته دي . او ددي عواملو سره یو ځای کولو لپاره یو لړ هلو ځلو ته ضرورت دی چي په دي لړ کې انسان مجبور دی تر څو له یوي منطقي څخه بلي منطقي ته په حرکت کې شي .
څرنګه چي په ملي اقتصاد کې د مملکت په سطحه اقتصادي مسایل په عمومي ډول څیړل کیږي او د بنسټیزهدف په ډول د هیواد په کچه د عوایدو د زیاتوالي او د خلکو د ژوندانه د سطحي د لوړوالي هڅه کیږي .نو ددي هدف د ترلاسه کولو لپاره د ملي اقتصاد د هستي په

چاپيره مختلف سکتورونه فعالت کوي د ملي اقتصاد په کچه تل کوښښ کيږي چي تر وسه وسه په ملک کې موجود وسايل او طبيعي او غير طبعي منابع د کار وسايل او معدنيات په کار واچول شي او له هغو څخه په اعظمي ډول د اقتصاد د قوانيو مطابق گټه واخستل شي .

مناقلات د ملي اقتصاد يو عمده برخه جوړه وي او د ملي اقتصاد د نورو سکتورونو سره نيغ په نيغه اړيکي لري چي دغه اړيکي په لا ندي شکل کې ښودل کيږي .

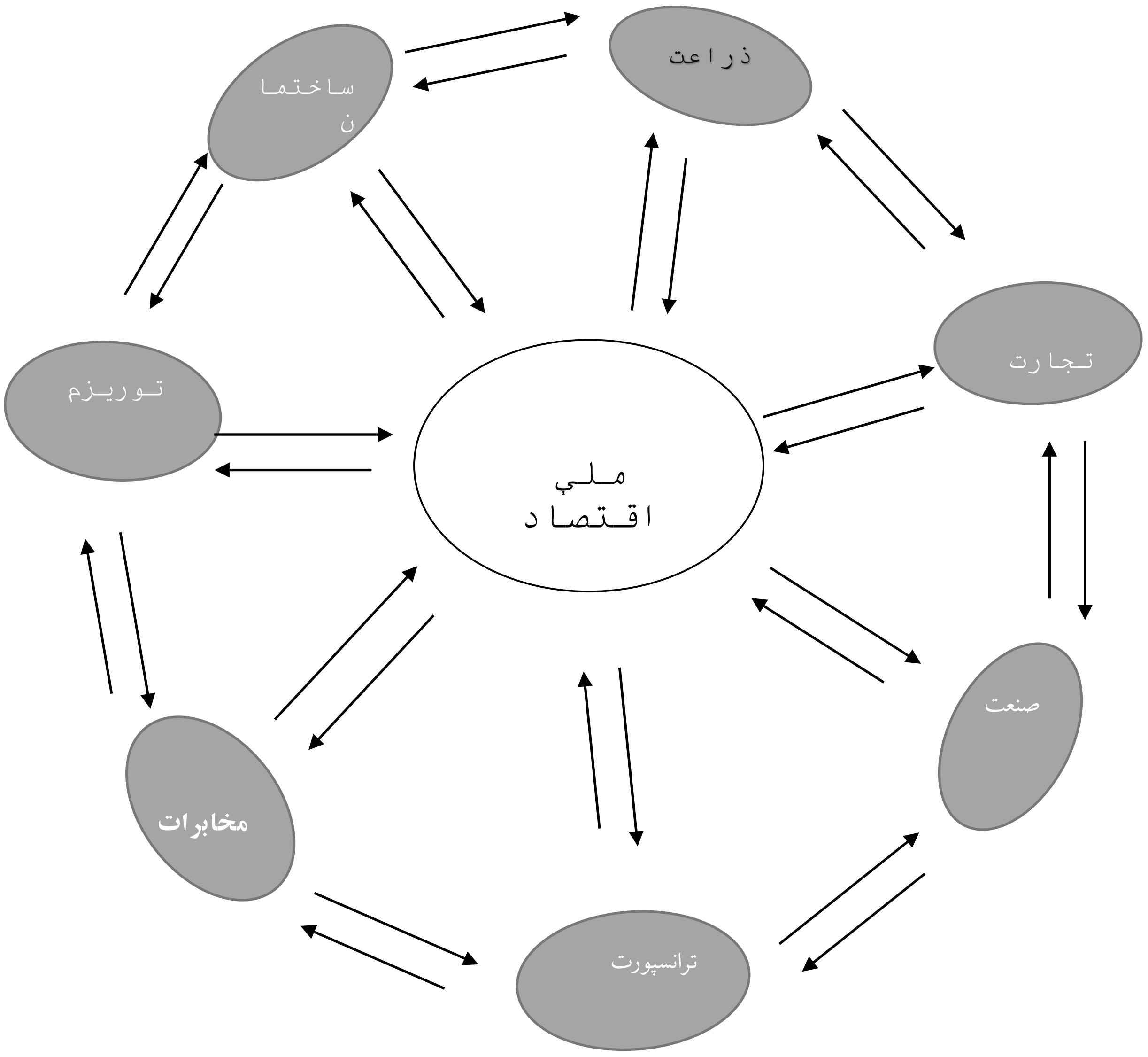

د پورتني شكل له مخي معلو ميږي چي ترا نسپورت د ملي اقتصاد يو مهم سكتور دی .او ملي اقتصاد كې ډير اهميت لري
ترانسپورت د يو هيواد په انكشاف او پرمختگ كي مهم رول لري چي د نورو سكتورونو تر ځنگ بايد دغه سكتور ته هم پاملرنه وشي خصوصا د ځمكنى ترانسپورت په برخه كې ځكه چي دغه ترانسپورت د يو هيواد په پرمختگ كې مهم رول لوبوي.او سرمايه هم كمه غواړي .

پايلي يا ((نتيجه گيري)) :

١-ددي موضوع څخه موږ په ځانگري ډول داسي نتيجه لاسته راوړو چي ټول هغه مالونه او توكي چي په توليدي پروسه كې توليديږي په خپل ټاكلي وخت او ټاكلي كرايي سره د مستهلكينو مخ ته وړاندي كيږي . نو په دې كې ځمكنى ترانسپورت خاص اهميت لري
٢- لكه څرنگه چي مخكي ياد شول چي ځمكنى ترانسپورت د حمل او نقل نورو وسايلو ته ارزانه او كم لگښته وي نو سوداگر د خپلي گټي د لاسته راوړني په خاطر دغه وسيله غوره كوي .تر څو خپل لگښتونه راكم كړي.او په زياته اندازه گټه تر لاسه كړي .
٣-د ساتني له مخي د مالونو او توكيو په انتقال كې د مال ساتل يو اساسي شرط دی .چي د حمل او نقل دغه وسيله د ساتني يوه مناسبه منبع گڼل شوي .
٤-له دي موضوع څخه داسي نتيجه اخستل كيږي چي د حمل او نقل دغه وسيله د زياتو مصارفو او لگښتونو غوښنونكي دي ډير

وروسته پاتي هیوادونه نشي کولای چي په دغه ساحه کې پانگه اچونه وکړي ځکه چي زیات لگښت غواړي .

وړاندیزونه :

(الف) : زموږ گران هیواد افغانستان کي باید د ځمکنی ترانسپورت لپاره مجهزي لاري وغځول شي . تر څو خلک وکولای شي چي د حمل او نقل د دغو وسیلو څخه خپل ضرورتونه پوره کړي .

(ب) : څرنگه چي ځمکنی ترانسپورت په اقتصادي وده کي مهم رول لري نو د دولت څخه هیله کوو چي دغه اقتصادي انکشاف څخه زموږ هیواد هم برخمن شي .

(ج) : د نوي تکنالوژي د پرمختگ په اساس باید داسي ځمکنی ترانسپورت رامنځ ته شي چي د وگړو ،مالونو او توکیو د لا زموسهولتونو لرونکي وي

(د) : دولتي او خصوصي سکتورونه باید دي ته وهڅول شي چي په افغانستان کي په دغه سکتور کي پانگه اچونه وکړي

(هـ) وړاندیزدا دي چي افغانستان په وچه کي راگیر هیواد دی نو د تجارت د پرمختگ لپاره باید ددي ترانسپورت څخه گټه واخستل شي او په پراخه توگه سرکونه او د ریل پټلی جوړي شي .

له لوستلو څخه مو مننه کوو ،

د هیواد د یو زابلي بچي په حیث مي دا علمي تحفه قبوله کړی !

د زابل د میرویس خان نیکه د لوړو زده کړو مؤسیسي استاد

مأخذونه

(کامبیز) غلام دستگیر جغرافیه اقتصادي کشورهای
(عمر) بشیراحمد سرمایه داري و روبه انکشاف
(زرمتي) محمدنبي (پوهنتون کابل)

- (خادم) حسین اوصول تجارت ۲۰۰۶م

- (پوهاند تنیوال) ظریف افغانستان صنعتي جغراقیه ۱۳۳۵هـ ش

- (پوهنیار صمیم) سیدداؤد لیکچرنوټ ۱۳۸۵هـ ش